

**UNIVERSITY GOCE DELCEV – STIP
FACULTY OF LAW**

**STUDENT'S
SOCIAL
SCIENCE
JOURNAL**

YEAR 2018, ISSUE NUMBER 5

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF LAW**

ISSN 2545-4021

**STUDENT'S
SOCIAL
SCIENCE
JOURNAL**

ISSUE 5

VOLUME IV

YEAR 2018

STUDENT'S SOCIAL SCIENCE JOURNAL
FACULTY OF LAW
UNIVERSITY GOCE DELCEV – STIP

Year 2018, Issue Number 5
ISSN 2545-4021

Publisher:

prof. Jovan Ananiev, Ph.D

Editorial Board

prof. Blažo Boev, Ph.D
prof. Liljana Gudeva – Koleva, Ph.D
Risto Kostruranov, LL.M
prof. Jovan Ananiev, Ph.D
Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph.D

International Editorial Board

Ivan Ilic

Faculty of Law, University in Nis, Serbia

Agim Nuhii

Faculty of Law, State University of Tetovo, Macedonia

Dunja Duić

Faculty of Law in Osijek, Croatia

Olga Koshevaliska

Assistant professor at the Faculty of Law
Goce Delchev University in Shtip, Macedonia

Elena Maksimova

Teaching assistant at the Faculty of Law,
Goce Delchev University in Shtip, Macedonia

Ana Nikodinovska Krstevska

Assistant professor at Faculty of Law,
Goce Delcev University in Shtip, Macedonia

Olga Sidenko

Senior lecturer in political science at Voronezh state University,

Lecturer at Voronezh State University, Russia

Dimitar Apasiev

Assistant professor at the Faculty of Law,
University Goce Delcev – Shtip, Macedonia

Andon Majhoshev

Assistant professor at the Faculty of Law,
University Goce Delcev – Shtip, Macedonia

Darya Schegllova,

Senior lecturer in political science at Voronezh state University,

Lecturer at Voronezh State University, Russia

Boryana Aleksandrova

Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria;

Faculty of Law, Department for International Law and International Relations, Bulgaria

Giorgia Bevilacqua

National Research Council, Institute for Research on Innovation and Services for
Development⁴, Italy

Nives Mazur Kumrić

Faculty of Law, University of Liège, Belgium

Editorial Staff

Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph. D

Ass. Elena Maksimova, LL.M.

Elena Trajkovska, Student

Kire Ivanov, Student

Editor in chief

Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph. D

Language editor

Vesna Ristova

(Macedonian language)

Technical editor

Slave Dimitrov

Address of the Editorial office

University Goce Delcev – Stip

Faculty of Law

ul. "Krstev Misirkov" 10-A, P.O. BOX 201

P.O. Box 201, 2000 Stip

Republic of Macedonia

СОДРЖИНА

БОЖИНОВА Анита

Примената на современите политички теории во делови од
статутите на некои од политичките партии во Р. Македонија5

ЃУРОВА Даниела

Современ синдикализам: проблеми и тенденции13

ДОНЕВА Наташа

Еволуцијата на казненото право низ призмата на историските рамки25

ДОНЕВА Наташа, КОЦЕВА Анастасија

Продор на современиот концепт за сурогатство низ
државната легислатива39

КИТАНОВСКА Росана

Справување со криминалот од омраза во македонското општество49

КИЦЕВ Марјан

Социолошки поим за јавниот ред и мир63

МИЛЕВ Благој

Влијанието на изборниот колегиум врз претседателските избори во САД71

МИЦЕВСКА Каролина

Социјалните медиуми - важен фактор за комуникацијата
и јавното мислење83

НЕДКОВ Даниел

Физичка и душевна болка како видови на нематеријална штета91

ПЕТРОВСКИ Филип

Авторски права и нивната заштита99

СТАМЕНКОВСКА Марина

Органите и интерната комуникацијата во единиците на
локалната самоуправа109

ТАСЕВ Лазар

Правата на обвинетиот119

ТРАЈКОВСКА Елена, ИВАНОВ Кире, СПИРОВА Христина

Студентските права наспроти студентската реалност129

ПРОДОР НА СОВРЕМЕНИОТ КОНЦЕПТ ЗА СУРОГАТСТВО НИЗ ДРЖАВНАТА ЛЕГИСЛАТИВА

Апстракт: Во Република Македонија неодамна се роди првото дете зачнато со БПО – постапка, а родено од жена – гестациски носител (сурогат – мајка). Ова е една новина во законодавството на Република Македонија кога со измените и дополнувањата на Законот за биомедицинско потпомогнато оплодување од 2014 година е воведен овој начин на „создавање на семејство“. Сепак, во Република Македонија како една покonzервативна земја, од една страна е зачудувачки стапувањето на сила на ваквите одредби и нивната примена во пракса, а од друга страна донесувањето на ваквите измени и дополнувања како да не беше доволно медиумски покрито. При понатамошното образлагање во овој труд воопшто нема да заземеме конзервативно гледиште за тоа дали воведувањето на сурогат мајчинството е оправдано или не, туку максимално ќе се потрудиме на еден објективен начин да ги образложиме позитивните и негативните страни на овој концепт. Сурогатството претставува метод на асистирана репродукција која има помага на потенцијалните родители да основаат семејство кога на друг начин тоа не можат да го сторат. Генерално, се разликуваат два вида на сурогатство: традиционално и сурогатство од мајка – гестациски носител. Низ трудот подетално ќе бидат разгледани овие два вида на потпомогнато оплодување. Засега во Република Македонија е дозволен вториот начин на потпомогнато оплодување, а што се однесува на комерцијалниот аспект, е дозволено само алтруистичкото сурогатство. Но, не секаде во светот е така. Потребна е поголема анализа на правните поредоци на одредени држави, законодавства, како и културниот момент кој во одредени случаи бил пресуден за прифаќање или забрана на овој концепт. Понатаму, тука е и етичкиот момент и како и казнено-правниот момент кој во одредени општества доминира, па вакиот начин на репродукција е забранет, а доколку дојде до практикување може да се подведе под битието на кривичното дело трговија со луѓе. Феминистичкото гледиште е подеднакво релевантно, како и другите аспекти бидејќи живееме во општество во кое сè уште во пракса немаме некое однесување кое би потенцирало родова рамноправност. Во трудот конкретно ќе бидат образложени и условите и постапката за овој начин на биомедицинско потпомогнато оплодување во Република Македонија, како и нашите лични гледишта на темава. Сметаме дека за потполно прифаќање на овој концепт и стремејќи се кон либерализација на и на така либералниот Закон за биомедицинско потпомогнато оплодување, потребно е да ги „согледаме“ и двете страни на медалот, јасно да ги осознаеме позитивните страни но внимание да обратиме и на сите негативности, сакајќи да избегнеме определено сценарио кое наликува на дистописко општество креирано во литературниот свет на Маргарет Етвуд, за да на крај би можеле да извлечеме еден рационален заклучок, кој ќе оди во прилог на општото добро.

Клучни зборови: БПО, мајчинство, законодавство, ембрион, гестациски носител

DONEVA Natasha
KOCEVA Anastazija

UDK: 618.177 – 089.888.11:340.13 (497.7)

AN OUTBURST OF THE MODERN CONCEPT OF SURROGACY THROUGH STATE LEGISLATION

Abstract: In the Republic of Macedonia, the first child conceived with IVF procedure was born by a woman - a gestational carrier (a surrogate). This is a novelty in the legislation of the Republic of Macedonia when the amendments to the Law on Biomedicine and Assisted Fertilization from 2014 introduced this way of "creating a family". However, in the Republic of Macedonia as one conservative country, on the one hand, it is surprising the entry into force of such provisions and their application in practice, and on the other hand, the adoption of such amendments and modifications were not enough media coverage. In the further discussion in this paper, we will not take a conservative view of whether the introduction of surrogacy is justified or not, but we will do our utmost to explain in an objective way the positive and negative aspects of this concept. Surrogacy is a method of assisted reproduction that helps potential parents to establish a family when they can not do so in another way. In general, two types of surrogacy are distinguished: traditional and surrogacy by a mother - a gestational carrier. Throughout the work, these two types of assisted insemination will be considered in more detail. For the time being, the Republic of Macedonia is allowed the second way of assisted fertilization, and as far as the commercial aspect is concerned, only altruistic surrogacy is permitted. But not everywhere in the world is so. Greater analysis of the legal orders of certain states, legislation, and the cultural moment, which in certain cases was decisive for the acceptance or prohibition of this concept, is needed. Furthermore, there is the ethical moment as well as the punitive and legal point that prevails in certain societies, so this kind of reproduction is forbidden, and if it comes to practice, it can be brought under the very essence of the crime of trafficking in human beings. The feminist point of view is equally relevant, as are the other aspects because we live in a society where we still do not have any behavior that would emphasize gender equality in practice. In the paper, the conditions and procedure for this way of biomedical subcutaneous insemination in the Republic of Macedonia, as well as our personal views on this topic, will be explained. We think that in order to fully accept this concept and strive for the liberalization of the so-liberal Law on Biomedical Assisted Fertilization, it is necessary to "see" both sides of the medal, to clearly understand the positive sides, but to pay attention to all negativities, wanting to avoid a certain scenario that resembles a dystopian society created in the literary world of Margaret Etwood, in order to finally draw a rational conclusion that goes in favor of the common good.

Key words: *BPO, motherhood, legislation, an embryo, gestational carrier.*

ВОВЕД

Сурогатството тема која во минатото била незамислива, неостварлива, далечна мистерија, сега станува реалност. Реалност која буди низа на етички сомнежи, морални прашања, неверувања, опасност од криминал, нецелосна законска регулатива. Додека за едни претставува чувствителна тема блиску до ектогенеза и продавање на бебиња, за други е нужна помош за да се оставари сонот за родителство. Инволвирањето на „трета страна“ која би помогнала да се донесе здраво дете, е сегмент кој повлекува низа

проблеми и прашања. Така кои би биле правата на жената која ќе го носи детето девет месеци? Дали после пораѓајот може да го гледа детето, дали на било кој начин е поврзана со него? Дали е навистина толку едноставно да се оддели од плодот кој го носела целиот гестациски период? Од друга страна кои права и должности ги имаат родителите на детето? Кои услови и критериуми мора да ги исполнат за да им се дозволи примена на сурогатството? Како се спроведува целиот процес, зошто и колку класификации на сурогатство постојат и во кои држави се дозволени? Зошто сè уште некаде е забрането сурогатството? Ова се само мал фрагмент од широкиот спектар на прашања кои се поврзани со оваа проблематика, на кои сè уште нема децидни одговори кои би можеле да им парираат.

Секоја проблематика има две страни на медалот: позитивни и негативни влијанија кои придонесуваат да има поделени мислења за иста тема. Така од една страна се наведува дека сурогатството ја нарушува традиционалната слика за семејството, ја доведува во прашање етичноста и моралот при примена на самиот метод. Се аргументира дека жената се претвара во инкубатор, служи привремено за период од девет месеци за носење на плод кој подоцна ќе го продаде. Се инволвира овде стравот од прикриена трговија со деца, една форма на т.н. беби мафија.

Од друга страна се има разбирање за двојките кои сакаат, но не можат по природен пат да добијат дете. Постојат високи параметри и критериуми кои треба да се исполнат за да се дозволи еден пар да аплицира и да му се дозволи да добие дете со сурогат мајка. Имплементирани се низа тестови кои овие двојки треба да ги поминат за да докажат дека би биле соодветни родители.

Сурогат – мајчинството предизвикува многу морални и правни импликации, кои се тема за расправа во многу научно-експертски кругови и додека едни го поддржуваат како племенит, храбар и несребичен чин, други сметаат дека е неприродно. Едни од најголемите поборници за концептот на сурогат мајчинство се лекарите-гинеколози, кои се сведоци на секојдневни голготи на многу семејства без деца. За нив постои зрелост на општеството, но мора да се биде многу внимателен бидејќи се работи за многу етички проблематична и чувствителна тема. Според Татјана Гурзанова, специјалист гинеколог акушер во Центарот за плодност, New Born Clinic, сурогат мајчинството е нешто што е неопходно за надминување на некои проблеми кога, дали заради вродени малформации не постои матка, таа е извадена заради други здравствени проблеми или пак поради нарушена општа здравствена состојба, бременоста би го загрозила животот на самата жена. „Остварувањето како родител е нешто основно што секоја жена има право да го оствари, доколку истото го сака. Тоа е хуманата и медицинска димензија на проблемот со сурогат мајчинството, но има и еден многу значаен социјален аспект на истиот проблем врзан за малата територија и население од само 2 милиони жители, каде што „секој со секогo се знае“. Тогаш ќе се отворат многу прашања во смисла на тоа кој е вистинскиот родител, од емотивен аспект, да не занемариме дека таа жена што ќе го носи плодот има време од 9 месеци да се врзе емотивно за него“ - вели д-р Гурзанова.¹ Од психолошки аспект пак, според психологот Мирјана Стојановска, „сурогат мајчинството помага да се донесе на свет нов живот што е само по себе чудо на природата и втор, на многу луѓе им помага да станат родители што значи дека е хумано и со огромно позитивно значење“.² Сепак, и покрај огромната позитивна страна, сурогат мајчинството актуелизира многу проблеми. Законско-правни проблеми, морални проблеми, социјални, психолошки. Се поставува прашањето како да се заштити

¹ Сурогат мајчинство – статија на Драгица Христова, објавена на порталот на МИА, 03.11.2014: <http://www.mia.mk/mk/Inside/RenderSingleNews/256/132344467>.

² Сурогат мајчинство – статија на Драгица Христова, објавена на порталот на МИА, 03.11.2014: <http://www.mia.mk/mk/Inside/RenderSingleNews/256/132344467>.

новороденото дете од можностите за негова злоупотреба. Како да се заштитат идните родители, како да се заштити жената-сурогат? Како да се заштити општеството од проблемите предизвикани од вакви случаи? Размислувајќи за сите овие прашања, соодветно ќе биде да се заклучи дека станува збор за една многу хумана постапка и дека не би смеела законски да биде забранета или изоставена како можност, но со добро осмислена правна рамка која практично би функционирала, законите со кои се уредува оваа материја треба да подлежат на соодветна контрола, установите кои ги спроведуваат овие постапки исто така, сè со цел да се избегне можната злоупотреба. Не постојат идеални закони, но со оглед на нејзината позитивност, но и чувствителност, треба да се сведе на минимум штетата која евентуално би можела да биде предизвикана. Бидејќи не постои закон којшто може да ги регулира емоционалните штети кои можат да настанат кај секој од учесниците во еден ваков договор. Освен правната заштита мора да постои добро организирана психолошко-психотерапевтска, психотераписка грижа. Проценка на личноста на мајката-сурогат и идните родители во текот на бременоста и по породувањето и психолошка заштита на детето за правилно и безболно прифаќање на ваквата реалност.

1. Сурогатство во Република Македонија

Во Република Македонија во 2014 година со усвојување на Предлог законот за изменување и дополнување на законот за биомедицинско потпомогнато оплодување (БПО), се дозволи и вовеле сурогатството, но само алтруистичко сурогат мајчинство, комерцијалното не се дозволува. Пред да се донесе ваквата одлука имаше дискусии кои инволвираа правници, социјолози, психолози... луѓе од различни профили сè со цел да се добие целосна слика за оваа сензитивна материја, со сите негативни и позитивни репрекусии.

Според Законот, „гестациски носител“ е жена која носи ембрион или фетус кој бил зачат со постапка на БПО и кој е добиен со спојување на јајце клетка и сперматозоиди на жена и маж кои се во брак и која по неговото раѓање ќе и го предаде детето на брачната двојка.³ Тоа може да биде жена од 25 до 50 години, мајка на најмалку едно дете, психо-физички здрава, македонски државјанин, да биде со добра општа здравствена состојба, да не и е одземено или ограничено родителското право, да не е казнувана за кривично дело со затвор над шест месеци, да не е душевно болна или лице со пречки во интелектуалниот развој, да не е зависник од дрога или други психотропни супстанции или алкохол и да нема тешко хронично заболување или да не е болна од неизлечива болест. „Гестацискиот носител“ ќе може да роди само едно живо дете за друг, а за тоа нема да прима друг надоместок освен оној потребен за уредно водење на бременоста.⁴ „Гестацискиот носител“ ќе може да роди дете само за брачни двојки државјани на Република Македонија. Овие одредби соодветно одат во насока за спречување на комерцијализација на сурогат-мајчинството и превенирање на тренд кој може многу лесно да се претвори во бејби-туризам. Материјалните трошоци ги надоместува брачната двојка и тие на месечно ниво не можат да го надминат износот од една просечна плата исплатена во стопанството во РМ во претходната година. За направените материјални трошоци, брачната двојка еднаш месечно го известува Министерството за здравство, со доставување на увид оригинални докази од направените материјални трошоци.

³ Член 12-в Закон за биомедицинско потпомогнато оплодување „Службен весник на РМ“ бр. 37/2008, 164/2013, 149/2014, 192/15.

⁴ Член 6-а од Закон за биомедицинско потпомогнато оплодување „Службен весник на РМ“ бр. 37/2008, 164/2013, 149/2014, 192/15.

Право да поведат постапка на БПО со гестациски носител имаат маж и жена кои се во брак и се државјани на Република Македонија, а причината за барање на сурогација може да биде тоа што, на пример, жената од брачната двојка има стекнато отсуство на матката или вродена аномалија на матката која не може да се коригира со модерни хируршки процедури, или некоректибилни оштетувања на матката како последица од неадекватно лекувани инфекции и нестручни изведени хируршки процедури и киретажи, потоа најмалку три неуспешни бремености на жената од брачната двојка, кога како причина за неуспехот се исклучени сите останати причини и фактори, освен оштетувања на матката. Една брачна двојка има право да бара поведување на све постапки на БПО со гестациски носител кои успешно ќе завршат со раѓање на по едно живо дете од секоја постапка. Брачната двојка има обврска да го преземе детето и доколку детето е родено со попреченост поради која има посебни потреби, а која не била откриена во текот на бременоста со стандардни медицински процедури. Министерството за здравство ќе води евиденција⁵ на жените кои ги исполнуваат условите за гестациски носител, и евиденција на брачните двојки кои бараат оплодување со внесување на нивен сопствен ембрион во матката на жена-гестациски носител, но нема да одредува кој гестациски носител за која брачна двојка би бил, туку тие само меѓусебе во разговор би требало да се договорат за постапката.⁶

Според Министерството за здравство, за предлагање на овој закон придонеле аргументите од претходно организираните јавни расправи и дебати на кои било констатирано дека им е потребна помош на семејствата што немаат деца, и не можат да имаат по ниту еден друг начин, освен на овој. Законот забранува и рекламирање и регрутирање сурогат-мајки и казни, кривични санкции до или над 10 години затвор за кршење на законот. Посебно казните ќе се однесуваат на оние кои ќе организираат, подведуваат или ќе спроведуваат противзаконско сурогат-мајчинство. Законот содржи строга забрана сурогат-мајчинството да се користи како професија, не смее да постојат фирми преку кои ќе се бараат вакви мајки.

Сепак рано е да збориме за бенефитите или негативностите од ефективноста на овој закон бидејќи во Република Македонија, сега за сега, со постапка на БПО се има родено само едно дете, детали секако не се откриваат во согласност со законските прописи. Но, останува со тек на време да видиме како ќе се одвива ваквата постапка и дали (кога ќе има вистинска потреба) навистина ќе се применува и во пракса или сè уште ќе постои скепса кај општеството воопшто.

2. Компаративни согледувања

Македонија не е единствената европска земја каде што сурогат-мајчинството било забрането. Така е и во далеку поразвиени земји, Германија и во Франција, Австрија, Шведска, Италија – забранети се сите форми на сурогатство без разлика дали истото има комерцијален или алтруистички карактер, како што може да се види и подолу од приложената табела. Финансискиот момент е тој кој иницира сериозни етички дилеми, главно, во однос на жените на кои им се плаќа да носат дете за некој друг. Велика Британија, Холандија, Белгија, Данска и Грција дозволуваат сурогати, сè додека не е

⁵ Член 66 од Закон за биомедицинско потпомогнато оплодување „Службен весник на РМ“ бр. 37/2008, 164/2013, 149/2014, 192/15.

⁶ Член 116 Закон за биомедицинско потпомогнато оплодување „Службен весник на РМ“ бр. 37/2008, 164/2013, 149/2014, 192/15.

вклучен комерцијалниот елемент, а сурогатството е одамна пракса во САД⁷, Канада и Русија. „Илиноис во САД пристапи со најотворена понуда за идните родители. Имено, Illinois Gestational Surrogacy Act овозможува поголема флексибилност за родителите кои сакаат да добијат дете преку сурогатството, со тоа што се наведува дека истите не мора да се државјани на Илиноис, а дека детето родено таму ќе добие извод во кој тие ќе бидат наведени како негови родители, што не е случај со останатите држави во САД каде што е дозволено сурогатството.“ И некои македонски двојки ги прошириле своите семејства на овој начин, надвор од границите на нашата држава. Во нашите медиуми се појави вест за македонското семејство кое има бебе родено од сурогат-мајка со посредство на украинската агенција “Successful Parents”. Во Украина ваквиот принцип на сурогат-мајчинство постои веќе неколку години, а оваа агенција е формирана во 2003 година, со тоа што има две свои подружници, од кои едната е во соседна Бугарија. Законот во Украина, но и во Бугарија го дозволува сурогатството и донирањето на јајце-клетки, а ги заштитува правата на родителите и на бебето. Клиниката овозможува идните родители да го одберат и полот на ембрионот во нивната програма. Но, како што повеќепати напоменуваат, клиниката работи според сите здравствени законски нормативи на Украина.⁸ Агенцијата ја промовира својата програма за сурогат-мајки и според нивните пресметки, двојките кои имаат потреба од сурогат-мајка тоа ќе ги чини околу 40 илјади долари. Пакетот за сурогат-мајка ги вклучува подготовките и трансферот на ембрионот од биолошките родители во сурогат-мајката во една од клиниките на “Successful Parents Agency”. Целокупниот пакет на оваа клиника чини 34.950 долари, а во пакетот се вклучени консултации и координации за целата програма. Тоа значи дека биолошките родители си бираат сурогат-мајка од базата на агенцијата, кои, според стандардите на оваа агенција, се на возраст од 20 до 30 години, иако законот во Украина вели дека секоја жена на возраст од 18 до 35 години која е психички и физички способна може да биде сурогат-мајка. Секоја сурогат-мајка мора да има родено барем едно свое биолошко дете. Со цената се опфатени медицинските тестови за сурогат-мајката и лековите за нејзината подготовка за бременоста. Додека траат сите процедури, идните родители се запознаваат со сурогат-мајката и се во контакт со неа. Во цената спаѓа и оплодувањето на јајце-клетката и еден трансфер на ембрион во матката на сурогат-мајката, грижата околу бременоста на жената, сите медицински прегледи и породувањето. Биолошките родители за тие 40 илјади долари добиваат и посредување околу регистрацијата на новороденото бебе, како и подготовка на сите потребни документи кои треба да се достават во матичната амбасада на биолошките родители на бебето. Од Агенцијата напоменуваат дека од денот на потпишувањето на договорот до денот на оплодувањето на сурогат-мајката потребен е еден месец за да се потврди бременоста. Причина за тоа што најчестите дестинации за оние двојки кои имаат потреба од сурогат мајка се Украина и Грузија, освен цената е и тоа што украинскиот закон е најотворен кон сурогатството во Европа. Таму жените можат да добијат финансиски надоместок за да носат нечие друго дете и законот не ја ограничува сумата што може да биде исплатена. Што фрла сенка на сите тези за хуманоста на овој акт, а ја става во фокус заработувачката од ваквиот комплициран процес. Законот, исто така, и ги гарантира законските права на биолошката мајка за детето или децата што ќе се родат од матката на сурогат мајката. Не е потребен процес на посвојување или било каков судски налог. Целиот процес се уредува со договор потпишан помеѓу агенцијата или клиниката, биолошката мајка и сурогат мајката. Со ова, сурогат мајката ги предава

⁷ Повеќе во: Годишен Зборник – Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Vol. V, 2015: Маролов Дејан, Максимова Елена „Етичките аспекти на сурогатството наспроти ставовите на законската регулатива“, стр. 135-153.

⁸ Повеќе на: <http://successful-parents.com/>

ПРОДОР НА СОВРЕМЕНИОТ КОНЦЕПТ ЗА СУРОГАТСТВО НИЗ
ДРЖАВНАТА ЛЕГИСЛАТИВА

сите права за детето што го носела во својата утроба. Во изводот од книгата на родени се внесуваат само имињата на биолошките родители. Речиси половина од жените што ги „најмуваат матките“ на овие украински жени доаѓаат од странство, обично од САД, Британија, Франција, Шведка и Италија, но, исто така, и од балканските земји. Украинскиот закон не го ограничува ниту бројот на сурогат бременост на кои може да се подложи една жена.

Во продолжение е дадена табела која прикажува како е регулирано сурогатството во различни држави.

Држава:	За:	Против:
Канада	дозволува само алтруистично сурогатство што значи сурогат мајките ќе бидат компензирани за она што државата го препознава како трошок и секоја сума над тоа е илегална *во Квебек забрането е сурогат мајчинство	забрането е комерцијално сурогат мајчинство односно не се дозволува сурогат мајката од овој чин да заработува
Австралија	дозволува алтруистично сурогатство	со закон е казниво комерцијално сурогатство
Франција	илегално е сурогатство	илегално е сурогатство
Грузија	дозволен е секаков вид сурогатство *лимитирани информации	дозволен е секаков вид сурогатство *лимитирани информации
Унгарија	алтруистичко сурогатство е дозволено	комерцијално е илегално
Исланд	секој вид на сурогатство е илегален	секој вид на сурогатство е илегален
Индија	Дозволен е секој вид на сурогатство. Индија е лидер во интернационалното сурогатство и дестинација за туризам на сурогат-асоциран фертилитет. Трошоците за истото во Индија се 1/3 од оние во Англија поради што оваа земја е особено популарна меѓу индустријализираните нации. Од 2013 во Индија промовирана Легислатива за забрана на сурогатмајчинство за невенчани парови, самци и други групи.	
Ирска	Не е регулирано	
Израел	Дозволено е само гестациско алтруистичко сурогатство. Сурогатството е строго регулирано при што сурогат мајки може да бидат само: самци,	

	вдовици или разведени жени и право на сурогатство имаат само инфертилни хетеросексуални двојки.	
Италија	секој вид на сурогатство е илегален	
Германија	Официјално забрането е сурогат мајчинство	
Јапонија	секој вид на сурогатство е илегален	
Холандија и Белгија	Дозволено е алтруистично сурогатство. Постои само 1 болница којашто го прави, под многу строги правила.	комерцијално илегално e
Руска федерација	Дозволени се и алтруистичко и комерцијално сурогатство, за индивидуи над 18 години	
Србија	Секој вид на сурогатство е илегален	
Шведска	Официјално забрането е сурогат мајчинство	
Норвешка	Официјално забрането е сурогат мајчинство	
Финска	Постои како услуга но не е регулирано со закон	
Естонија	Официјално забрането е сурогат мајчинство	
Швајцарија	Секој вид на сурогатство е илегален	
Украина	Легално е и алтруистичко и комерцијално сурогатство	
Обединетото Кралство	Легално е алтруистичко сурогатство	Нелегално е комерцијално сурогатство
САД	Калифорнија дозволува комерцијално сурогатство, додека во Мигиген секоја форма на сурогатство, во Њујорк посебна регулатива за сурогатство не е во сила, но комерцијално сурогатство се казнува, додека алтруистичкото не се казнува	
Чешка	Не е регулирано со закон	
Полска	Не е регулирано	
Грција	Не е регулирано со закон	

3. Видови сурогатство

Според гестациското сурогатство, мајка на детето и носител на родителските права е жената која ја донирала јајце клетката (генетска мајка), воедно истата потпишува договор со гестацискиот носител (социјална мајка).

Според традиционалното сурогат мајчинство, можно е детето да има три мајки: Жената која ја донирала јајце клетката (генетска мајка), жената која се јавува како сурогат мајка и која го раѓа детето (биолошка мајка) и жената која потпишува договор со сурогат мајката (социјална мајка).

Кога дозволеното сурогат мајчинство излегува од границата и навлегува во сферата на кривични дела

- Брачната двојка не смее на гестацискиот носител да и даде подароци во вредност повисока од 100 евра сметано за целиот тек на постапката на БПО и по породувањето;
- Сè со цел да се заштити идентитетот на гестацискиот носител, брачната двојка и детето, предвидено е кривично дело според кое ќе се казни со затвор од три месеци до една година тој што ги изнесува или пронесува нивните лични, медицински и генетски податоци, а ако делото е сторено преку пелат, радио, телевизија или други средства за јавно информирање сторителот ќе се казни со парична казна или со затвор до три години;
- Секој кој ќе бара, земе, понуди паричен надоместок за спроведување на БПО со гестациски носител спротивно на забраната за земање на паричен надоместок за спроведување на постапката на БПО, прави кривично дело кое предвидува казна затвор од шест месеци до пет години.

ЗАКЛУЧОК:

Теми кои тангираат чувствителни области, секогаш продуцираат низа прашања кои најчесто остануваат без децидни одговори или резултираат со одговори кои предизвикуваат лавина други прашања. Сето тоа овозможуваа полемика која се врти во круг, и нема решение кое би парирало соодветно на предизвиците кои постојат. Така темата за продорот на сурогатството е „меч со две острици“. Имено никако да завршат „препукувањата“ со кои се зголемуваат добрите и лоши реперкусии од сурогат мајчинството. Различни држави, различни решенија, ист проблем... Хуманост за родителите кои се обидуваат да добијат дете, или „бизнис“ за добивање пари? Давање нов живот или чекорење на работ на ектогенеза...?

Потребата од сеопфатен пристап на ова сензитивна материја е и повеќе од ноторен факт. Донесување на утопистички, идеален законски пристап не постои, но барем да се направат обиди да се донесат правни решенија кои би ги регулирале правилно сите можни „празнини“ за да се превенираат понатамошни злоупотреби. Како функционираат сегашните закони е дискутабилно прашање. Истите се премногу нови и сè уште не можат да се нотираат резултатите од нив. Потребно е да се добие реална слика од законската имплементација, за да се увиде евентуалниот простор на мали корекции или целосни ревизии.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Годишен Зборник – Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Vol. V, 2015:
Маролов Дејан, Максимова Елена „Етичките аспекти на сурогатството
наспроти ставовите на законската регулатива“, стр. 135-153;
- Закон за биомедицинско потпомогнато оплодување „Службен весник на РМ“ бр.
37/2008, 164/2013, 149/2014, 192/15;
- Конвенција за правата на детето, “Convention of the Rights of the Child”, усвоена од
генерално Собрание на ООН со Резолуција 44/25 на 20 ноември 1989, стапува
на сила на 2 септември 1990 г.;
- Статија на Драгица Христова, објавена на порталот на МИА, 03.11.2014:
<http://www.mia.mk/mk/Inside/RenderSingleNews/256/132344467>

Линкови:

- <http://www.akademik.mk/mnogu-debatiranata-tema-vo-svetot-vo-makedonija-postanuva-realnost-se-voveduva-surogat-majchinstvo-4/>
- <http://creativa5.com/dev/mba.org.mk/wp-content/uploads/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%82-%D0%B7%D0%B0-%D1%81%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%B0%D1%82-%D0%BC%D0%B0%D1%98%D0%BA%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D1%98%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%83%D1%81%D0%B8%D1%98%D0%B0.pdf>
- <http://www.internationalsurrogacycenter.com/>